

9. Катрич О.Т. Індивідуальний стиль музиканта-виконавця (теоретичні та естетичні аспекти) : дис. на здобуття наук. ступеня канд. мист. : спец. 17.00.03 / О.Т.Катрич. – К., 2000. – 173 с.
10. Мирошниченко С. П.Сокальский в Одессе: у истоков организации консерватории / С.Мирошниченко // Одесская консерватория. Славные имена, новые страницы. – Одесса, 1998. – С.17–35.
11. Одеській державній музичній академії ім. А.В.Нежданової – 90 / упоряд. О.В.Сокол, Р.М.Розенберг, О.І.Самойленко. – Одеса: Друк, 2003. – 224 с.
12. Платонова С. О моих учителях – Л.Лемберском и М.Гринберге / С.Платонова // Одесская консерватория. Славные имена, новые страницы. – Одесса, 1998. – С.203–209.
13. Раабен Л. История русского и советского скрипичного искусства / Л.Раабен. – Л. : Музыка, 1978. – 379 с.
14. Ржевська М.Ю. На зламі часів. Музика Наддніпрянської України першої третини ХХ століття у соціокультурному контексті епохи : монографія / М.Ю.Ржевська. – К. : Автограф, 2005. – 352 с.
15. Розенберг Р. Музыкальная Одесса / Р.Розенберг. – Одесса, 1995. – 160 с.
16. Современная хроника // Одесский вестник. – 1860. – 17 марта.
17. Современная хроника // Одесский вестник. – 1860. – 24 мая.
18. Станко А. Педагогическая преемственность в становлении и развитии одесской скрипичной школы / А.Станко // Одесская консерватория: забытые имена, новые страницы. – Одесса, 1994. – С.106–117.
19. Станко А. Профессор Одесской консерватории Ф.Е.Макстман / А.Станко // Одесская консерватория. Славные имена, новые страницы. – Одесса, 1998. – С.101–107.
20. Турчинский М.А. Профессор Одесской консерватории Наум Блиндер и его вклад в развитие американской скрипичной школы / М.А.Турчинский // Музичне мистецтво і культура. – Одеса, 2002. – Вип. 3. – С.198–203.
21. Щепакін В.С. Чеські музиканти в музичній культурі України ХVІІІ – початку ХХ ст. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мист. / В.С.Щепакін. – Харків, 2001. – 17 с.
22. Ямпольский И.Н. Давид Ойстрах / И.Н.Ямпольский. – М., 1964. – 256 с.
23. Ямпольский И.Н. Избранные исследования и статьи / И.Н.Ямпольский. – М., 1985. – 214 с.

In clauses the specific features and directions of development Odessa violin school in aspect of revealing of directions and forms of polyethnic creative contacts are opened; the basic pedagogical and methodical principles of the founders "of author's schools" are analyzed. The concert repertoire and manner of game very bright executors in a context of development European performing art of the end XIX – first third XX century is studied.

Key words: violin school, polyethnic creative contacts, performing art, methodical principles, author's schools.

УДК 78.071:781.972

ББК 85.311.1

Ганна Карась

ОСОБОВІ КОЛЕКЦІЇ ДІЯЧІВ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОГО ЗАРУБІЖЖЯ: ДЖЕРЕЛОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ

У статті подано характеристику архівних і музейних колекцій діячів музичної культури українського зарубіжжя, які повернулися в Україну та зберігаються в діаспорі. Їх вивчення має важливе джерелознавче значення у відтворенні цілісної картини українського культурного простору.

Ключові слова: колекція, фонд, архів, музей, діаспора, музичні твори, діячі.

Українська музична культура у ХХ столітті розвивалася не тільки на материковій Україні, але й у країнах Західної Європи, Америки, Австралії. Тільки із часу проголошення незалежності нашої держави відкриваються кордони, знімаються заборони на дослідження маловідомих сторінок феноменального пласту музичної культури українського зарубіжжя. У цей час в Україну з діаспори повертаються унікальні фонди композиторів і диригентів Андрія Гнатишина з Відня (м. Київ, Національна бібліотека України ім. В.І.Вернадського), Василя Безкоровайного із США (м. Тернопіль, обласний краєзнавчий музей), Остапа Пицка з Великої Британії (м. Івано-Франківськ, краєзнавчий музей), співака-бандуриста Володимира Луціва з Великої Британії (м. Надвірна Івано-Франківської обл., Музей історії Надвірянщини), музикознавця, диригента

Мирослава Антоновича з Голландії (м. Львів, Інститут літургійних наук Українського Католицького Університету), піаністки Любки Колесси з Канади (м. Львів, Музично-меморіальний музей Соломії Крушельницької), композитора о. Зенона Злочовського із США (м. Львів, Інститут літургійних наук Українського Католицького Університету) та інших. В особистих фондах музикознавців України за цей час зібрано багато джерел музичної культури української діаспори. Так, Мстислав Юрченко (м. Київ) має унікальну колекцію духовної хорової музики зарубіжжя, Любомир Лехник (м. Коломия) – матеріали з архіву Василя Витвицького (США), Іван Лисенко (м. Київ) – матеріали про вокалістів, музикантів і композиторів діаспори, Стефанія Павлишин (м. Львів) – матеріали про композиторів М.Кузана (Франція), І.Соневницького (США), С.Туркевич-Лукіянович (Велика Британія), співачку І.Маланюк (Австрія).

Накопичена в Україні джерельна база *актуалізує* дослідження й опис архівних і музейних колекцій діячів музичної культури українського зарубіжжя. Якщо архів Л.Колесси описаний у статті Д.Білевич [3], а фонд В.Луціва в каталозі [11], то про опрацьований фонд В.Безкоровайного публікацій немає, доступною є лише частина фонду М.Антоновича, архів О.Пицца ще не описаний і не каталогізований, а до фонду А.Гнатишина доступу немає взагалі.

Мета дослідження – подати характеристику архівних і музейних колекцій діячів музичної культури українського зарубіжжя. *Завдання*, що впливають із поставленої мети: привернути увагу науковців, працівників архівів і музеїв, бібліотек і наукових інституцій до багатоджерельної бази музичної культури діаспори, спонукати їх до ретельного наукового опрацювання наявних фондів, забезпечення широкого доступу до них науковців і дослідників.

Архів композитора, диригента **Василя Безкоровайного** (1880–1966) із США (майже 400 одиниць збереження) Тернопільському обласному краєзнавчому музеєві передала дочка композитора Неоніла Безкоровайна-Стецьків 29 березня 1993 р. Він був ретельно опрацьований, описаний працівниками музею і став доступним для дослідників музичної культури. Проте крім невеликої статті Я.Гайдукевич [5] публікацій, які подавали б характеристику фонду, поки що немає. Велику частину архіву складають програми різноманітних концертів в Україні, Австрії, США, Канаді, в яких митець брав участь або виконувалися його твори. Вони охоплюють значний термін (1939–1984 рр.) і засвідчують інтенсивне й різноманітне концертне життя української діаспори під проводом громадських організацій, активну роль у них В.Безкоровайного. Епістолярна частина фонду митця складає більше сотні листів і включає в себе здебільшого перші повоєнні еміграційні десятиліття. Серед кореспондентів – видатний оперний співак Михайло Голинський (Канада), драматург Леонід Полтава, піаністка Оксана Бризгун-Соколик (Канада), о. А.Двораківський, диригент о. Жолкевич (жіночий хор “Арфа” в Торонто), диригент і піаністка Оксана Тарнавська (Австралія), піаністка Таїсія Богданська (США), віолончелістка Зоя Полевська (США), скрипаль Євген Цегельський (США), видавець Іван Тиктор (Вінніпег, Канада) та інші. Значною є колекція світлин. Окрім родинних фотографій, цінними є ті, що засвідчують концертне життя митця. Унікальною є світлина В.Безкоровайного із “Станіславівським Бояном” від 1913 р.^{*}, цінними – групове фото зі Свята Незалежності України (Боффало, 1956 р., де зображені оперний співак Михайло Голинський із хором “Боян” і диригент Роман Ставничий^{**}), групове фото: В.Безкоровайний у день свого 80-річчя (Торонто, Канада, 25.VI.1960 р.) серед дітей та викладача по класу фортепіано Оксани Бризгун-Соколик^{***}. У фонді наявні нечисленні ксерокопії газетних та журнальних статей у пресі США, Канади й Польщі про В.Безкоровайного та його твори. Найбільшу й найціннішу частину фонду складають музичні твори композитора (біля 200). Більшість із них – це ксерокопії рукописів, інші – друковані твори в Україні (Львів, Тернопіль, Золочів – 1920–30-ті рр.) та США. Це вокально-хорові та інструментальні твори композитора.

Дискографія фонду представлена аудіокасетою^{****}, на якій є записи інтерв'ю з дочкою композитора Нілою Безкоровайною-Стецьків і з Оксаною Бризгун-Соколик в 1992 р. (“Голос Америки”), окремі твори композитора у виконанні хору “Верховина” та співачки Лілеї Во-

* Фонди Тернопільського краєзнавчого музею (далі – ТКМ) [ТКМ Ф–8343].

** ТКМ НД – 17839.

*** ТКМ НД – 17838.

**** ТКМ НД – 17840.

лянської. Особливо цінним є запис концерту в 100-річчя з дня народження В.Безкоровайного (Боффало, 1983 р.).

Зважаючи на те, що в Україні видана на сьогодні лише незначна частина творів композитора, фонди Тернопільського обласного краєзнавчого музею є унікальним зібранням творчої спадщини В.Безкоровайного. Практика проведення в незалежній Україні концертів, присвячених митцю, зокрема в Чернігові, Севастополі, Івано-Франківську, засвідчує велике зацікавлення його творами виконавців і слухачів, викладачів і студентів мистецьких навчальних закладів різних рівнів.

Архів всесвітньо відомої піаністки **Любки Колесси** (1902–1997) з Канади, що зберігається в Музично-меморіальному музеї Соломії Крушельницької (м. Львів), є окрасою фондової збірки. Тривале листування працівників музею з мисткинею увінчалось успіхом і 19 серпня 1997 р. відбулася урочиста передача матеріалів архіву до музею. “І ніхто не знав, що саме у цей день у далекій Канаді поховали Любку Колессу. Її серце перестало битися 15 серпня 1997 р.” [3, с.329]. Науково опрацьований архів піаністки складається з 59 найменувань: це – портрети піаністки, світлини, меморіальні речі, документи. “Найбільший інтерес для музикознавців становлять записи її гри, здійснені на магнітофонних бабінах та аудіокасетах, а також 9 оригінальних грамофонних платівок фірми Elektrola... І особливо слід відзначити альбоми (4 шт.) з програмами та рецензіями на виступи артистки, що охоплюють період 1928–1939 рр. і вміщують близько 350 переважно німецькомовних та англomовних газетних витинок зі статтями про Любку Колессу та 120 програмок її концертів у Німеччині, Австрії, Україні, Польщі, Болгарії, США та Канаді... Таким чином, ці матеріали вичерпно характеризують виконавську діяльність піаністки у час розквіту її таланту і є важливим джерелом інформації для дослідників її творчості” [3, с.330–331].

До десятої річниці незалежності України співак-бандурист, громадсько-культурний діяч **Володимир Луців** (1929 р. н.) із Великої Британії перевозить свій багатий культурно-мистецький архів і дарує рідному містові Надвірній (Івано-Франківська обл.). Митець постійно поповнює його й сьогодні фонд В.Луціва складає майже півтори тисячі одиниць: це – картини визначних художників, міжнародні грамоти, більше 500 книг духовної, мистецької й історичної вартості, понад 220 платівок української та світової музики, аудіо- та відеозаписи, нагороди, понад 100 афіш, біля 500 концертних програм, пам’ятки з різних країн світу. Фонд старанно опрацьований і описаний директором Музею історії Надвірнянщини О.Зварчук, де він знаходиться, видано каталог [11]. За характеристикою В.Дутчак, “експозиція фондів Володимира Луціва... вражає композиційною довершеністю і сформована за тематикою: духовно-релігійною, національно-визвольною, історичною, мистецькою, музичною та образотворчою. Серед них є ряд цінних раритетних видань, здійснених в діаспорі. Музичну колекцію... складають репертуарна бібліотека, фонотека, рукописний нотний архів. Платівки, аудіо- та відеокасети, компакт-диски, представлені в Музеї, становлять своєрідний каталог не лише записів голосу та інструментальної гри самого маестро, але й української і зарубіжної музики загалом” [7, с.7]. Численні друковані музичні композиції, які складають багату нотну бібліотеку, мають важливе джерелознавче значення з огляду на наявність музичних творів композиторів діаспори О.Кошиця, М.Гайворонського, А.Гнатишина, О.Бобикевича, А.Рудницького, М.Кузана та інших. Не менш важливими є музикознавчі розвідки М.Антоновича, І.Соневницького, В.Ємця, В.Щербаківського та інших, присвячені малодослідженим аспектам розвитку української музичної культури. Нотний архів В.Луціва-співака – “свого роду антологія вокальної навчальної та концертної літератури українських та зарубіжних композиторів для високого голосу, що може зацікавити багатьох педагогів та виконавців” [7, с.7]. В.Луців-бандурист зібрав велику кількість літератури для бандури й про неї: нотні збірники, методичні посібники, унікальні діаспорні видання, безцінні документи епістолярної спадщини.

При Музеї історії Надвірнянщини засновано культурно-мистецький фонд ім. В.Луціва, який заявив про себе у світі як меценат у матеріальній підтримці талановитої молоді в Україні, а Надвірнянська рада встановила щомісячні стипендії ім. В.Луціва для студентів-відмінників вищих навчальних закладів. Спадщина митця є в полі зору науковців, дослідників, колекціонерів, мистецтвознавців і студентів зі Львова, Івано-Франківська, Києва та інших міст.

Отже, фонд В.Луціва сьогодні є дієвим чинником розвитку української музичної культури, має важливе джерелознавче значення.

Унікальний фонд композитора й диригента **Андрія Гнатишина** (1906–1995) з Відня, який більше десяти років тому переданий до Національної бібліотеки України ім. В.І.Вернадського, про що повідомлено в друкованих засобах інформації та Інтернеті, поки що залишається недоступним для дослідників.

Про багатий фонд музикознавця, диригента **Мирослава Антоновича** (1917–2006) з Голландії, що переданий до Інституту літургійних наук Українського Католицького Університету у Львові, можна судити з ряду вагомих публікацій, здійснених під керівництвом Ю.Ясіновського [1], хоч повне опрацювання фонду ще не завершено. Деякі матеріали про митця та його меморіальні речі передані 2007 р. дітьми М.Антоновича та професором Ю.Ясіновським до музею Антоновичів у м. Долина Івано-Франківської обл., де створена невелика експозиція.

Творчий доробок отця митрата о. **Зенона Злочовського** (1916–1993) із США після його смерті у 2002 р. повернувся на батьківщину. Він систематизований (налічує 40 томів рукописів) і знаходиться в архіві Інституту літургійних наук Українського Католицького Університету у Львові. Первинне опрацювання та систематизацію архіву здійснив науковий співробітник інституту І.Червінський за участю студентів Львівської консерваторії ім. М.Лисенка. “Інститут літургії розробив проект подальшого опрацювання спадщини отця митрата з метою доступу до цих матеріалів ширшого кола користувачів” [8, с.5].

У нещодавно виданій збірці вибраних творів композитора подано короткий опис томів рукопису, укладений автором [12, I–III]. Переважно це церковні хорові твори на різні типи й склади хору (літургії, трюдь, мінея, похорон, антифони, тропарі, кондаки, причасні, ірмоси, прокімени). З.Злочовський написав вісімдесят чотири літургії на десять типів різних хорів, в яких підкреслює її приналежність до української церковної музики. Усі вони складаються з традиційних частин, які творять собою певну циклічну єдність. “Характерною рисою мелодики є її ритмічна простота і прозорість... Мелодія та її гармонічне забарвлення є основними засобами музичного вираження літургійного тексту” [8, с.12]. Частина літургій написана церковнослов'янською, частина – українською мовою. Помітним є вдосконалення композиторської майстерності, використання перемінності типу фактури як одного “з вагомих експресивних виразових засобів... Найбільш вагома літургійна спадщина композитора дає підстави для висновку, що в цій сфері він значно збагатив духовний спадок української музики” [8, с.13]. Велику цікавість для дослідження викликають псалми композитора: “Це великі за розміром твори, форма яких залежить від змісту самого псалма” [8, с.9]. Саме в них автор починає застосовувати контрапункт, хоча він не став основною рисою його техніки.

Останні три томи архіву, відповідно, складають концертні твори; твори на слова Т.Шевченка та світські твори; народні пісні та світські твори. Як відзначають дослідники, “загалом творчість Злочовського у своїх основних засадах цілком органічно вписується в контекст ранньо-класичного українського мистецтва” [8, с.8].

Твори о. З.Злочовського, які дотепер зберегли своє прикладне значення й поширені в богослужіннях в Україні та за її межами, в майбутньому видруковані та науково опрацьовані, займуть своє місце в українській музичній культурі.

Фонд диригента, композитора **Остапа Пицка** (1919–2005) з Великої Британії переданий дружиною після його смерті до Івано-Франківського краєзнавчого музею. Емігрувавши під час Другої світової війни на Захід, митець осів у м. Ноттінгем. Тут він створив чоловічий хор імені Миколи Лисенка (1953–1988 рр.), диригентом якого залишався довгі роки. Колектив мав більше 500 виступів, а репертуар – понад 100 творів українських композиторів. Митець вів активну переписку з композиторами, диригентами діаспори, а тому в його фонді велика кількість друкованих хорових творів, а також рукописів. Більшість скомпонованих ним творів (а написав їх композитор близько сотні) належать до періоду кінця 1980-х рр., плідними для композитора були й 90-ті роки, коли Україна здобула незалежність. До деяких він писав слова сам, а також використовував тексти відомих українських поетів: Т.Шевченка, І.Франка, Лесі Українки, Ю.Клена, В.Стуса, В.Симоненка. Зворушливі твори написав на слова священника Василя Прийми, однією з композицій є “Люрдська Пані”. Композитор звертається до обробки народних пісень і написані вони переважно в куплетно-варіаційній формі. Оригінальність обробок О.Пицка проявляється в бережливому ставленні композитора до української на-

родної пісні. До 1000-річчя Хрещення Руси-України композитор створює музику до написаної живою українською мовою Служби Божої для мішаного складу хору, яку згодом опублікував [15], а також обробки й гармонізації релігійних творів. Композитор використовує для літургії західноукраїнський розспів і дотримується традиційної гармонічної й контрапунктичної структури.

Музична публіцистика займала скромне місце в довголітній і плідній творчості Остапа Пицка. 2000 року накладом автора виходить друкований “Нарис української музики” [14], який представляє О.Пицка як музичного критика. Це добірка вибраних музикознавчих статей до англійської україномовної газети “Українська думка” протягом двадцяти п’яти років (від 1962 до 1987 року). Двадцять представлених статей умовно поділені на дві групи: перша – короткі життєписи українських композиторів, друга – жанрові, оглядові та інші статті.

Більшу частину фонду О.Пицка, який ще не описаний і науково не опрацьований, складають рукописи вокально-хорових творів митця, ксерокопії та друковані партитури хорових творів українських композиторів, у тому числі й із діаспори. Важливим джерелом для вивчення музичної культури діаспори є друковані видання фонду: альманах хору [13], світлини, меморіальні речі, документи.

Не зважаючи на таку багату джерельну спадщину діячів української музичної культури діаспори, за кордоном залишаються малодоступні вітчизняним дослідникам цінні архіви багатьох діячів української музичної культури. Наприклад, унікальні архіви диригентів, музикознавців і композиторів **Олександра Кошиця** (1875–1944) та **Павла Маценка** (1897–1991) зберігаються в Осередку Української Культури й Освіти (Вінніпег, Канада). Невтомний дослідник музичної культури Михайло Головащенко, здійснивши велику пошукову роботу, з допомогою українських організацій Канади та відомого в діаспорі хорового диригента В.Климківа перевидав Кошицеві “Спогади”, “Слово про українську пісню й музику”, щоденник “З піснею через світ”, упорядкував книгу “Феномен Кошиця”, куди ввійшли спогади про великого Маестро та його власні спогади, музикознавчі розвідки, рецензії, інтерв’ю [6]. Л.Пархоменко впорядковує й видає частину епістолярної спадщини О.Кошиця [9]. Проте, крім великої музичної спадщини композитора, яка значною мірою в Україні невідома (особливо його духовна музика), в особистому фонді митця, який включає двадцять вісім томів [2], великий епістолярій (кореспонден-тами митця було більше двохсот осіб і десятки різноманітних організацій), документи, що характеризують його видавничу, наукову та навчальну діяльність, етнографічні матеріали, рукописи творів і музичних видань, музика для диригентських курсів, опублікована музика. Публікація його листування [2, тт.3–5] з В.Авраменком, І.Атаманцем, В.Барвінським, М.Гайворонським, Я.Гулаком-Артемовським, В.Ємцем, О.Лисенком, З.Лиськом, П.Маценком, О.Нижанківським, О.Олесем, Р.Придаткевичем, А.Рудницьким, П.Щуровською-Россиневич та багатьма іншими значно збагатили б джерельну базу досліджень української музичної культури. Новий погляд на О.Кошиця як музикознавця допомогли б сформувати публікації його численних статей, рецензій, лекцій і навчальних програм з історії української музики [2, тт.10–11]. Важливим внеском митця в розвиток музичної фольклористики є багаті етнографічні матеріали [2, тт.11–12], зібрані й записані ним в Україні, на Кубані, в Чехії та інших країнах. Рукописи музичних матеріалів [2, тт. 16–22] та опублікована музика [2, т.23] О.Кошиця – спадщина національного значення.

Двадцять чотири томи* складає особистий архів **Павла Маценка** [10]. Це багатий епістолярій, документи, що характеризують велику культурно-громадську, вчительську, науково-журналістську діяльність митця, музичні матеріали (партитури хорових творів, опубліковані музичні матеріали, рукописи митця та різних осіб). Листування митця складає чотири томи. Серед кореспондентів П.Маценка (а це більше двохсот осіб і десятки організацій) – О.Кошиць, А.Вирста, В.Витвицький, М.Гайворонський, М.Голинський, В.Ємець, митрополит Іларіон, Д.Каранович, С.Килимник, Г.Китастий, В.Климків, В.Колесник, І.М.Лисенко, З.Лисько, С.Люд-

* Том – це архівна коробка розміром 29 см.

кевич, М.Малько, Т.Микиша, М.Мінський, Н.Нижанківський, О.Олесь, О.Ольжич, П.Печеніга-Углицький, Р.Придаткевич, Б.Пюрко, А.Рудницький, кардинал Йосиф Сліпий, І.Соневицький, Ф.Штешко, Л.Туркевич, М.Федорів, Ю.Фіяла, П.Щуровська-Россиневич, Ф.Якименко, Я.Ярославенко та багато інших. Особливо цінним джерелом для вивчення музикознавчих студій П.Маценка є матеріали його науково-журналістської діяльності. Це значна за обсягом музична публіцистика науковця (понад п'ятсот статей, розвідок, рецензій), музикознавчі праці про історію української церковної музики, українських композиторів. Велику джерелознавчу цінність мають музичні матеріали фонду. Це – партитури церковних українських хорових творів від XVII до кінця XX ст., різноманітні наспіви, аранжування й композиції П.Маценка, світська хорова українська музика XX ст., значна колекція творів композиторів діаспори. Наявність у фонді великої кількості впорядкованих партитур за розділами хорів, з якими працював диригент протягом більше п'ятдесяти років (від 1924 р. до 1978 р.), – Український академічний хор у Празі, хор при церкві св. Варвари у Відні, хор МУН (Молоді українські націоналісти) у Вінніпегу, хор Українського народного дому у Вінніпегу, Український фестивальний хор у Давфіні, Манітобі, хор ім. М.Лисенка в Саскатуні, церковні хори українських католицьких парафій у Йорктоні, Саскатуні та Давфіні, Манітобі, Вищі освітні курси, хори навчальних духовних закладів Канади, свідчить не тільки про його велику подвижницьку працю, але дає уявлення про репертуар цих колективів та еволюцію самого диригента.

Унікальним є родинний архів Романа Савицького-молодшого із США. Музикознавець і колекціонер зібрав не тільки матеріали про свого батька, відомого піаніста Романа Савицького, але присвятив своє життя пошуку, друкуванню й пропагуванню матеріалів про його вчителя – видатного українського композитора, піаніста та педагога Василя Барвінського [4]. У той час як на Україні по-варварськи були знищені рукописи музичних творів В.Барвінського, те, що вціліло за кордоном, упродовж десятиліть розшукувалося Р.Савицьким і частково повернулося на батьківщину. Яскравим прикладом є історія повернення фортепіанного Концерту композитора. У родинному архіві Р.Савицького зберігається велика кількість автографів В.Барвінського (листи, документи, доповіді, статті, музичні твори), матеріали про його життя і творчість (монографії, статті, каталоги, іконографія, програмки концертів і рецензії, дискографія, кореспонденція), що складають п'ять томів. Маленька частина цього унікального фонду (втрачені, невідомі або мало відомі в Україні твори В.Барвінського) надрукована за допомогою музикознавців О.Смоляка (Тернопіль), Н.Кашкадамової (Львів), В.Грабовського (Дрогобич), проте більшість цінних раритетів залишаються невідомими в Україні.

Підсумовуючи, відзначимо, що фонди митців української діаспори, які мають важливе культурологічне значення, варті більшої уваги для популяризації їх творчості й діяльності, вивчення культурного та музичного життя української діаспори, відтворення цілісної картини українського культурного простору. Видання та перевидання багатьох спадщини українських митців зарубіжжя – справа національного значення.

1. Антонович М. *Musica sacra* : зб. статей з історії української церковної музики / М.Антонович; ред. і упоряд. Ю.Ясіновський. – Львів : Ін-т українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України, 1997; Антонович М. П'ятиголосна партесна Літургія – пам'ятка української музичної культури доби бароко / М.Антонович // Записки НТШ. Праці музикознавчої комісії. – Т.ССХХVI / ред. О.Купчинський, Ю.Ясіновський. – Львів, 1993. – С.57–74; Антонович М. Багатоголосся українських народних пісень / М.Антонович // Записки НТШ. Праці музикознавчої комісії. – Львів, 1996. – Т.ССХХХII. – С.197–207; Антонович М. Станіслав Людкевич. Композитор, музиколог / М.Антонович. – Львів : Veritas, 2007.
2. Архів О.Кошиця. – Вінніпег, Манітоба: Осередок української культури й освіти (рукопис).
3. Білевич Д. Архів Любки Колесси у фондах Музично-меморіального музею Соломії Крушельницької / Д.Білевич // Родина Колессів у духовному та культурному житті України кінця XIX–XX століття (з нагоди 130-річчя від дня народження академіка Філарета Колесси та 100-річчя від дня народження академіка Миколи Колесси) : зб. наук. праць та матеріалів. – Львів, 2005. – С.328–338.
4. В.Барвінський. Вибрані матеріали про його життя і творчість із родинного архіву Романа Савицького (Кренфорд, США). – Кренфорд (США), 2000.
5. Гайдукевич Я. Вибрані листи з архіву Василя Безкоровайного / Я.Гайдукевич // Тернопілля '97: регіональний річник / упоряд. Б.Куневич, М.Ониськів. – Тернопіль : Збруч, 1997. – С.645–651.
6. Головащенко М. Феномен Олександра Кошиця / М.Головащенко. – К. : Муз. Україна, 2007.

7. Дутчак В. Співак-бандурист Володимир Луців / В.Дутчак // Мистецько-творча спадщина почесного громадянина м. Надвірної, співака і бандуриста Володимира Луціва : каталог / уклад. Т.Гавриленко, О.Струтинська. – Надвірна, 2004. – С.7–8.
8. Задонська А. Передмова / А.Задонська // Музична творча спадщина отця митрата Зенона Злочовського. – Львів, 2004. – С.5–13.
9. Кошиць О. Листи до друга (1904–1931) / О.Кошиць; ред.-упоряд. Л.Пархоменко. – К. : Рада, 1998.
10. Маценко Павло. Архівний довідник 1988/89 / Павло Маценко. – Вінніпег, Манітоба : Осередок української культури й освіти.
11. Мистецько-творча спадщина почесного громадянина м. Надвірної, співака і бандуриста Володимира Луціва : каталог / уклад. Т.Гавриленко, О.Струтинська. – Надвірна, 2004.
12. Музична творча спадщина отця митрата Зенона Злочовського. – Львів, 2004.
13. Наша дума, наша пісня не вмре, не загине. Ювілейний альманах чоловічого хору ім. М.Лисенка. – Ноттінгем, Англія, 1955–1963. – 28 с. – [Фонд Івано-Франківського краєзнавчого музею. Фонд не описаний].
14. Пицко О.-Д. Нарис історії української музики / О.-Д.Пицко; упоряд. П.Ревчук. – Ноттінгем, 2000. – [Фонд Івано-Франківського краєзнавчого музею. Фонд не описаний].
15. Пицко О.-Д. Чин Священної Божественної Літургії Святого Йоана Золотоустого / О.-Д.Пицко; упоряд. П.Ревчук. – Ноттінгем, 1995. – [Фонд Івано-Франківського краєзнавчого музею. Фонд не описаний].

The characteristic of archives and museum collections of Ukrainian figures of music culture in foreign countries that returned to Ukraine and remain in diaspora is given in the article. Their study is of great value for source study in recreation of the whole picture of Ukrainian cultural space.

Key words: collection, fund, archives, museum, diaspora, musical compositions, figures.

УДК 78.03

ББК 85.31р

Людмила Обух

УКРАЇНЬСЬКА МУЗИЧНА ОСВІТА НА ТЕРЕНАХ МІЖВОЄННОЇ ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ

У статті розглянуто умови розвитку політичного й культурного життя українців-емігрантів у Чехословаччині, актуалізовано освітню діяльність Високого Педагогічного Інституту ім. М.Драгоманова в Празі, зокрема музично-педагогічного відділу, як базового навчального закладу української музичної освіти. Підкреслено роль викладацького складу, подано інформацію про навчальні предмети, зроблено узагальнення щодо концепції навчально-виховного процесу.

Ключові слова: українська діаспора, музична освіта, просвітницька думка, освітньо-педагогічний процес, митці, національні кадри.

Після Першої світової війни та поразки у визвольних змаганнях дорога для еміграції українцям простелилася в усі країни Європи. Найкоротшою й найлегшою, найсприятливішою для українських емігрантів вона була до Чехословаччини. Сприятливі умови для української еміграції в цій країні були зумовлені тим, що перший Президент республіки Т.Масарик і уряд Е.Бенеша прихильно до неї ставився, й це уможливило тут розвиток політичного й культурного життя українців.

У 30-х роках у середовищі української еміграції в Чехословаччині відбулися структурні зміни. Якщо перші хвилі еміграції в цю країну були здебільшого зі Східної України, то наступні потоки емігрантів становили вихідці із західноукраїнських земель, які стали перед початком Другої світової війни заручниками міжнародної політики [2, с.8].

Немає сумніву, що Т.Масарик був великим патріотом і симпатиком України. Адже завдячуючи йому, Чехословаччина у 20–30-ті роки збрала серцевину української нації – її елітарну інтелектуальну частину, що зворушила суспільно-мистецький рух в усій Європі та поза її межами. Тут працювали й проживали відомі українські вчені, педагоги: Д.Дорошенко, Д.Антонович, Д.Чижевський, С.Сірополко, С.Русова, А.Волошин, О.Колесса, С.Смаль-Стоцький, Л.Білецький, І.Горбачевський та багато інших. На території країни було створено цілий ряд українських